

انتقادی اندیشیدن

به زبان ساده

نوشته‌ی

ماندانا سلحشور

انتشارات فراروان

روانشناسی، فراروان‌شناسی و عرفان

سوشناسه	: سلحشور، ماندانا، ۱۳۴۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: انتقادی اندیشیدن به زبان ساده / نوشته ماندانا سلحشور.
مشخصات نشر	: تهران : فراروان، ۱۳۹۴ .
مشخصات ظاهری	: ۲۱۶ ص.؛ جدول، نمودار.
شابک	: ۸۸ - ۸۸ - ۳۸۴۲ - ۹۶۴ - ۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی	: قیپا
یادداشت	: کتاب حاضر برگرفته از کتاب "مهارت‌های اندیشیدن" تألیف لورن بی استارکی است.
عنوان دیگر	: مهارت‌های انتقادی اندیشیدن.
موضوع	: تفکر انتقادی -- دستنامه‌ها
شناسه افزوده	: استارکی، لورن بی. - ۱۹۶۲ -
شناسه افزوده	: Starkey, Lauren B.
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۲ الف ۸ ص/ ۱.B1۵۹۰۳/
رده‌بندی دیوئی	: ۳۷۰/۱۵۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۳۹۷۲۷۱

انتقادی اندیشیدن به زبان ساده

نوشته‌ی ماندانا سلحشور

چاپ اول ۱۳۹۴، شمارگان ۱۰۰۰، چاپ فرا

شابک ۸۸-۸۸-۳۸۴۲-۹۶۴-۹۷۸

تمام حقوق برای انتشارات فراروان محفوظ است

دفتر مرکزی: تهران، تلفن ۶۶۴۳۷۷۵۳ و ۶۶۹۲۱۳۷۸ نمابر ۶۶۹۰۰۲۹۹

کتابکده فراروان: خ ستارخان، پل یادگار امام، بازار سنتی، فاز ۴ شماره ۱/۱۱۸

تلفن ۱۷-۴۴۲۴۶۷۱۵ نمابر ۴۴۲۴۶۷۱۴

info@fararavan.com

قیمت ۱۲۰۰۰ تومان

فهرست

۹	پیش گفتار
۱۱-۱۷	درس یکم: شناخت مسأله
	مسأله چیست؟ ۱۲
	موانع شناخت مسأله ۱۳
	انواع مسأله ۱۳
	- مسائل دشوار ۱۳
	- مسائل مهم ۱۵
	خلاصه‌ی درس ۱۷
۱۹-۲۸	درس دوم: تعریف مسأله
	مسأله‌ی واقعی چیست؟ ۲۰
	تفاوت‌گذاری میان مسائل و حاشیه‌ها و پیامدهای آن‌ها ۲۳
	- اجتناب ورزیدن از فرضیه‌سازی حاشیه‌ای ۲۳
	- اندیشیدن درباره‌ی موضوع ۲۵
	مشخص کردن مسأله در گروه ۲۶
	موانع مشخص کردن مسأله ۲۷
	خلاصه‌ی درس ۲۸
۲۹-۳۷	درس سوم: مشاهده‌ی دقیق
	روش‌های مشاهده‌ی دقیق ۳۰
	- استفاده از پنج حس ۳۰

- روش غیرمستقیم ۳۲

موانع آگاه شدن نسبت به مسأله ۳۲

- جمع‌آوری اطلاعات ۳۳

تمرکز بر مشاهدات ۳۴

- تمرکز بر مسأله ۳۴

- توجه به کل موقعیت ۳۶

- بررسی تمامی جنبه‌های موضوع ۳۶

خلاصه‌ی درس ۳۷

درس چهارم: فوران اندیشه و ترسیم نمودارها ۳۹-۵۵

نقشه‌های مفهومی ۴۲

شبکه‌ها ۴۴

نمودار ون ۴۷

جدول‌ها ۵۰

جدول‌های مسأله / راه‌حل ۵۲

موانع فوران اندیشه و ترسیم نمودار ۵۴

خلاصه‌ی درس ۵۵

درس پنجم: هدف‌گزینی ۵۷-۷۰

چرا هدف انتخاب می‌کنیم؟ ۵۸

ویژگی‌های هدف‌های دقیق ۵۹

انتخاب هدف ۶۶

موانع هدف‌گزینی ۶۸

خلاصه‌ی درس ۷۰

درس ششم: اشکال‌یابی ۷۱-۷۷

شناسایی مسائلی که مانع رسیدن به هدف می‌شوند ۷۱

اشکال‌یابی مسائلی که با هم تداخل پیدا می‌کنند ۷۴

پیش‌گیری بهتر از درمان است ۷۵

خلاصه‌ی درس ۷۷

درس هفتم: یافتن منابع و اطلاعات لازم ۷۹-۸۷

اینترنت ۸۰

موانع به‌دست آوردن منابع خوب اطلاعاتی ۸۱

کتابخانه، منابع چاپی ۸۳

منابع انسانی اطلاعات ۸۴

ارزیابی کارشناسان ۸۵

خلاصه‌ی درس ۸۷

درس هشتم: ارزیابی واقعیت ۸۹-۹۶

واقعیت در برابر دیدگاه ۹۰

درستی منابع ۹۱

ارزیابی اطلاعات اینترنت ۹۲

- نویسنده‌ی مطلب کیست؟ ۹۲

- قضاوت درباره‌ی محتوای مطلب ۹۳

- توجه به تاریخ مطلب ۹۴

- استفاده از پیوندهای ارتباطی میان سایت‌های اینترنتی ۹۴

- تشخیص اعتبار اطلاعات ۹۵

خلاصه‌ی درس ۹۶

درس نهم: روش‌های متقاعدسازی ۹۷-۱۱۰

تاریخچه‌ای از مهارت متقاعد کردن ۹۸

پاتوس ۱۰۰

- روش‌های ترساندن ۱۰۱

- برانگیختن حس ترحم ۱۰۱

- تملق و چاپلوسی ۱۰۱

متقاعد کردن با استفاده از روش‌های نوشتاری ۱۰۳

روش‌های به‌کارگیری متقاعد کردن ۱۰۵

آگهی‌های بازرگانی ۱۰۸

خلاصه‌ی درس ۱۰۹

درس دهم: بازی با ارقام ۱۲۲-۱۱۱

دست‌کاری کردن آمارها ۱۱۲

همبستگی میان پژوهش‌ها ۱۱۵

آمار ۱۱۷

خلاصه‌ی درس ۱۲۲

درس یازدهم: شناخت عواطف ۱۳۳-۱۲۳

هنگامی که عواطف بر روند تصمیم‌گیری‌ها تأثیر می‌گذارند ۱۲۴

تعصب داشتن و کلیشه‌ای رفتار کردن ۱۲۷

تصمیم‌گیری‌های تحت فشار ۱۳۰

مراقب خواست‌های نفسانی‌تان باشید ۱۳۱

خلاصه‌ی درس ۱۳۳

درس دوازدهم: استدلال قیاسی ۱۴۶-۱۳۵

استدلال قیاسی چیست ؟ ۱۳۶

- چگونگی استدلال قیاسی ۱۳۷

پیش‌فرض‌ها ۱۳۸

- پیش‌فرض اصلی ۱۳۹

- پیش‌فرض فرعی ۱۳۹

- نتیجه‌گیری ۱۴۱

انواع استدلال قیاسی ۱۴۲

- قیاس منطقی ۱۴۳

- قیاس شرطی ۱۴۴

استفاده‌ی نادرست از استدلال قیاسی ۱۴۵

خلاصه‌ی درس ۱۴۵

درس سیزدهم: خطاهای استدلال قیاسی ۱۴۷-۱۵۵

سفسطه‌ی شیب لغزنده ۱۴۸

سفسطه‌ی دوراهی اشتباه ۱۵۰

استدلال چرخه‌ای ۱۵۱

ابهام ۱۵۳

خلاصه‌ی درس ۱۵۵

درس چهاردهم: استدلال استقرایی ۱۵۷-۱۶۶

استدلال مقایسه‌ای ۱۶۰

استدلال سببی ۱۶۳

خلاصه‌ی درس ۱۶۶

درس پانزدهم: خطاهای استدلال استقرایی ۱۶۷-۱۷۷

سفسطه‌ی مرغ و تخم‌مرغ ۱۶۸

تعمیم شتاب‌زده ۱۷۰

ترکیب کردن ۱۷۳

سفسطه‌ی علت شمردن مقدم ۱۷۴

خلاصه‌ی درس ۱۷۷

درس شانزدهم: روش‌های منحرف کردن ذهن ۱۷۹-۱۸۸

شاه‌ماهی قرمز ۱۸۰

نقد گوینده ۱۸۲

پهلوان پنبه ۱۸۵

خلاصه‌ی درس ۱۸۸

درس هفدهم: قضاوت کردن ۱۸۹-۲۰۱

قضاوت کردن ۱۹۰

آمادگی برای قضاوت کردن ۱۹۰

تعصب و احساس درونی ۱۹۳

انتخاب بهترین گزینه ۱۹۵

- ارزیابی خطرها ۱۹۵

- ارزیابی پیامدها ۱۹۶

خلاصه‌ی درس ۲۰۰

درس هجدهم: توضیح دادن یا استدلال کردن؟ ۲۱۱-۲۰۳

توضیح دادن ۲۰۴

تفاوت توضیح با استدلال ۲۰۷

- پیشنهاد و قضاوت ارزشی ۲۰۷

- احساس‌ها و باورها ۲۰۹

- آینده‌نگری ۲۰۹

خلاصه‌ی درس ۲۱۱

واژه‌نامه ۲۱۳

کتاب‌نامه ۲۱۵

پیش گفتار

اندیشیدن فرآیندی ذهنی است که طی آن مغز داده‌های دریافتی از سوی حواس را مورد بررسی و تجزیه تحلیل قرار می‌دهد.

امروزه اندیشیدن یکی از ضروری‌ترین مهارت‌هایی است که هر فرد به داشتن آن نیاز دارد، چون «عصر صنعت»، جای خود را به «عصر اطلاعات» داده است و ما ناچاریم برای پیشبرد هدف‌هایمان با مهارت بیشتری بیندیشیم. افزون بر این، اگر تا چند سال پیش برای کسب حرفه و شغلی در اجتماع لازم بود بدن و جسمی نیرومند و ورزیده داشته باشیم، اکنون انتظار می‌رود که ذهن و اندیشه‌ای خلاق و سازنده داشته باشیم. هیچ مهم نیست که چه شغل، یا حرفه‌ای، مهم این است که همه در پی یافتن ایده‌ها و راه کارهایی مبتکرانه برای انجام کارها و فعالیت‌های گوناگون هستند.

یکی از مهارت‌های اندیشیدن که به تازگی مورد توجه قرار گرفته، مهارت «انتقادی اندیشیدن»^۱ است. تعریف‌های بی شماری از این مهارت ارائه شده است. از جمله،

- بررسی پویا، پایدار و دقیق هر نظریه و دانش (دیویی^۲، ۲۰۱۰).
- توانایی استفاده از روش‌های استدلال کردن، حل مسأله، جمع‌آوری اطلاعات و تفاوت گذاشتن میان واقعیت و دیدگاه (گلاسمن و همکاران^۳،

(۱۹۸۴).

1. Critical Thinking

2. Dewey J. , 2010.

3. Glasman N. et al. , 1984.

- توانایی پردازش و بهره‌گیری از اطلاعات (اسمیت، ۱۳۸۱).
 - تقویت و تداوم فعالیت‌های ذهنی برای حل مسأله‌ای پیچیده (مارزانو و پیکرینگ^۱، ۲۰۰۶).
 - شناخت استدلال‌های اشتباه، پرهیز از تناقض‌گویی و کنترل هیجان‌های درونی (مایرز، ۱۳۷۴).
- شاید کامل‌ترین تعریف، تعریفی است که فیلیپ کومبز، از انتقادی اندیشیدن ارائه کرده است (۱۳۷۳).
- او می‌گوید: «اندیشه‌ی انتقادی براساس اطلاعات به تقسیم‌بندی، تجزیه تحلیل و کاربرد اطلاعات می‌پردازد و می‌کوشد با استفاده از مهارت‌های استدلال کردن، کشف قوانین علمی و ارائه‌ی نظریه‌های جدید به روند تولید علم شدت بخشد» با این وجود، برخی از افراد انتقادی اندیشیدن را «منفی نگری» و «غیب‌جویی کردن» می‌دانند. در حالی که انتقادی اندیشیدن مهارت تجزیه تحلیل کردن و ارزش‌یابی دقیق موضوع، به دور از هرگونه تعصب، پیش‌داوری و هیجان‌زدگی است. برای این‌گونه اندیشیدن لازم است نخست، به جست‌وجو و جمع‌آوری اطلاعات پرداخت، سپس با توجه به معیارهای انتخاب شده، درباره‌ی یافته‌ها قضاوت نمود.
- این کتاب شما را گام‌به‌گام با مبانی و اصول نخستین انتقادی اندیشیدن، از شناخت و تعریف مسأله گرفته تا استدلال و قضاوت کردن، آشنا می‌کند. لازم به یادآوری است، متن اصلی کتاب برگرفته شده از اثری به‌نام «مهارت‌های انتقادی اندیشیدن»^۲، نوشته‌ی «لارن استارکی»^۳ است. فقط در مواردی که به شرح و توضیحی بیش‌تر نیاز بوده، از منابع تکمیلی استفاده شده است.

ماندانا سلحشور

1. Marzano R. J. & Pickering D. J., 2006.

2. Critical Thinking Skills

3. Lauren Starkey